

Magdalena Sitek

Równość kobiet i mężczyzn jako jeden z podstawowych elementów zasady dobrych rządów - «good governance» - świetle art. 15 wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Studia Prawnoustrojowe nr 9, 395-403

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Magdalena Sitek

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Równość kobiet i mężczyzn jako jeden z podstawowych elementów zasady dobrych rządów – *good governance* – w świetle art. 15 wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

1. Podstawowe pojęcia i założenia metodologiczne

W art. 15 akp. 1 (dawniej art. 255 Traktatu o Ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej) wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹ jest mowa o wspieraniu „dobrych rządów i zapewnienia uczestnictwa społeczeństwa obywatelskiego; instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii działają z jak największym poszanowaniem zasady otwartości”². Pojęcie dobrych rządów jest tłumaczeniem angielskiego słowa *governance*, który semantycznie pochodzi od greckiego słowa *κυβερνάω*, oznaczającego czynność rządzenia, kierowania czy prowadzenia³. W sensie metaforycznym termin ten został użyty po raz pierwszy przez Platona. W języku łacińskim stosowano kilka terminów, które mogą być uważane za tożsame z angielskim terminem *governance*, np. *rego*, *guberno*, *auspicor*. Obecnie wykształciła się nowa warstwa znaczeniowa charakterystyczna dla współczesnego znaczenia terminu *governance*, który oznacza nie tyle samo rządzenie, administrowanie czy zarządzanie, lecz proces podejmowania decyzji gospodarczych, politycznych czy społecznych oraz uczestnictwo w tym procesie różnych grup interesów społecznych, gospodarczych i politycznych, w tym kobiet czy organizacji pozarządowych⁴.

¹ W Traktacie Lizbońskim w art. 1 zmieniono nazwę z „Traktat o Ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej” na „Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej”.

² Tłumaczenie polskie podają za [online] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>>, dostęp: 19 grudnia 2008.

³ O. Jurewicz, *Słownik grecko-polski*, t. 1, wyd. PWN, Warszawa 2000, s. 561.

⁴ Zob. S. Fel, *Podmioty pozarządowe w global governance*, [online] <http://www.univ.rzeszow.pl/ekonomia/Zeszyt8/13_fel.pdf>, dostęp: 27 grudnia 2008.

Art. 15 akp. 1 poza samym formułowaniem nie zawiera definicji terminu *governance*. Można przyjąć, że termin ten oznacza proces podejmowania czy wypracowywania decyzji oraz proces ich implementacji, czyli wdrażania w życie. Może być używany w różnych kontekstach, m.in. zarządzania korporacjami (*corporate governance*), międzynarodowego zarządzania (*international governance*), narodowego zarządzania (*national governance*), globalnego zarządzania (*global governance*) czy zarządzania lokalnego (*local governance*)⁵.

Wychodząc od powyżej cytowanego zapisu art. 15 wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, celem niniejszego artykułu jest ukazanie istotnych elementów dobrego zarządzania w świetle przepisów prawa Unii Europejskiej. Do tych elementów należy zaliczyć: równą partycypację mężczyzn i kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych i społecznych (*participation*), wyraźnie sformułowanie zasad dotyczących ochrony praw człowieka (*rule of law*), przejrzystość procedur podejmowanych decyzji (*transparency*), równe traktowanie wszystkich podmiotów gospodarczych (*responsiveness*), podejmowanie decyzji uwzględniających interesy wszystkich grup i uczestników społeczeństwa (*consensus oriented*), równe traktowanie wszystkich grup społecznych (*equity and inclusiveness*), maksymalne wykorzystanie zasobów naturalnych z zastrzeżeniem zasady zrównoważonego rozwoju (*effectiveness and efficiency*), przejrzystość rozliczeń nie tylko instytucji publicznych, ale również i podmiotów prywatnych (*accountability*)⁶. W tym opracowaniu ograniczam się do przedstawienia założeń europejskiej polityki równych szans dla kobiet i mężczyzn. Analizie prawnej zostaną tu poddane przepisy europejskich aktów podstawowych, tj. traktatów wspólnotowych, poczynając od tego pierwszego, czyli Traktatu Ustawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, poprzez Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą, Traktat o Unii Europejskiej, Traktat Amsterdamski, Traktat Nicejski, Traktat Lizboński.

2. Od ontologicznej do pragmatycznej równości mężczyzn i kobiet

Koncepcja równości mężczyzn i kobiet sięga swoimi korzeniami prawa rzymskiego, gdzie fundamentalnym założeniem była idea jednakowej wolności dla wszystkich. Znany prawnik tamtych czasów, Florentinus, pisał, że wolność jest cechą naturalną wszystkich ludzi, a dopiero prawo ludzkie

⁵ Zob. [b.a.] *What is good Governance?*, [online] <<http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>>, dostęp: 20 grudnia 2008.

⁶ Zestaw powyższych elementów określających znaczenie terminu *governance* podają za ibidem.

wprowadza wszelkie podziały, jak chociażby ten, według którego są wolni i niewolnicy⁷. Pierwszy raz równość mężczyzny i kobiety w sposób wyraźny została określona w pismach św. Pawła, który pisał, że chrzest powoduje zniesienie wszelkich różnic, w tym pomiędzy mężczyzną i kobietą⁸. Ontologiczna świadomość tej równości pozostawała jednak w dużej mierze w sferze rozważań teoretycznych. Wówczas sukcesem było obdarzenie kobiet szacunkiem i uznaniem ich prac domowych.

Dopiero wiek XIX przyniósł wielkie zmiany w tym zakresie. Zaczęto sobie użyszczać potrzebę faktycznego zrównania kobiet z mężczyznami w zakresie prawa publicznego i prywatnego. Kobiety zyskały dostęp do nauki oraz wykonywania wszystkich zawodów. Największym jednak sukcesem było umożliwienie kobietom udziału w życiu politycznym. Jednym z podstawowych założeń współczesnej demokracji jest reprezentatywność kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji na tym samym poziomie.

Unia Europejska, zbudowana na bazie Wspólnot Europejskich, wypracowała kanon wspólnych wartości. Według art. 2 wersji skonsolidowanej Traktatu o Unii Europejskiej, równość mężczyzny i kobiety stała się jedną z podstawowych wartości obok poszanowania godności ludzkiej, wolności, tolerancji, niedyskryminacji, sprawiedliwości i solidarności. Zaś zgodnie z art. 3 jednym z celów Unii Europejskiej jest zwalczanie wszelkich form dyskryminacji i nierówności, w tym istniejącej pomiędzy mężczyznami i kobietami.

3. Równość kobiet i mężczyzn w prawie pracy i ubezpieczeń społecznych

W 1957 r. w art. 119 Traktatu o Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej (dalej: EWG) wprowadzono wyraźny nakaz wprowadzenia i stosowania w wewnętrznym systemie prawa zasady równości pracowników bez względu na płeć. W tamtym okresie najbardziej drażliwym przejawem tej dyskrymi-

⁷ Florent. 9 Inst. (D. 1.5.4 pr. 1): *Libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi si quid vi aut iure prohibetur Servitus est constitutio iuris gentium, quo quis dominio alieno contra naturam subicitur* (Wolność jest naturalną możliwością czynienia co się komu podoba, o ile nie zabrania tego prawo ani nie działa przymus. Niewolnictwo jest instytucją prawa narodów, przez którą ktoś wbrew naturze podporządkowany jest władztwu innego), tłum. B. Szolc-Nartowski, *Digesta Justyniańskie*, ks. 1, Warszawa 2007, s. 51–52.

⁸ Gal. 3,27–28: *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudaeus, neque Graecus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina* (Bo wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa. Nie ma już żyda ani poganina, nie ma już niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem jesteśmy kimś jednym w Chrystusie Jezusie). Tekst podają za wydaniem krytycznym E. Nestle, *Novum Testamentum. Graece et Latine*, London 1963; tłum. *Biblia Tysiąclecia*, Poznań 1982.

nacji było różnicowanie płacy, stąd praktycznym wyrazem zasady niedyskryminowania kobiet było wprowadzenie reguły takiego samego wynagradzania za taką samą pracę pracowników płci męskiej i żeńskiej o takich samych kwalifikacjach. Wówczas za takie samo wynagrodzenie uważano zwykłą podstawową lub minimalną pensję lub uposażenie oraz wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze otrzymywane przez pracownika bezpośrednio lub pośrednio z racji zatrudnienia. Do zobiektywizowanych kryteriów równości należy zaliczyć wynagrodzenie przyznane za taką samą pracę na akord, określane na podstawie takiej samej jednostki miary, oraz wynagrodzenie za pracę na czas, takie samo na tym samym stanowisku. Te właśnie postanowienia znalazły swoje odzwierciedlenie w art. 157 wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

W myśl art. 121 Traktatu o EWG Komisja Europejska otrzymała upoważnienie do przygotowania i wdrożenia odpowiednich aktów normatywnych z zakresu bezpieczeństwa socjalnego. W tym przepisie nie było wyraźnego umocowania Komisji do wprowadzenia nowych regulacji w zakresie równości mężczyzn i kobiet pod względem pracy i wynagrodzenia. Działając na podstawie uprawnienia dorozumianego, Komisja wydała serię dyrektyw i rozszerzyła równouprawnienie na nowe kwestie, takie jak: szkolenia, dostęp do pracy, rozwój kariery czy warunki pracy. Od lat osiemdziesiątych Komisja wprowadza programy mające na celu kształtowanie europejskiej polityki zwalczania wszelkiej dyskryminacji kobiet w zakresie pracy⁹.

W tytule XI (dawniej VIII) Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską (dalej: TWE) została wprowadzona szersza regulacja polityki społecznej. Art. 137 (dawniej 118 TWE) dotyczący polityki społecznej rozbudowano o nowe treści i podzielono go na 6 akapitów. W akp. 2 wprowadzono zasadę równości mężczyzn i kobiet w zakresie możliwości na rynku pracy i traktowania w pracy. Takie rozwiązanie jest pokłosiem art. 2 porozumienia w sprawie polityki społecznej zawartego między państwami członkowskimi Wspólnoty Europejskiej, dodanego do Traktatu o Unii Europejskiej (tzw. Traktat z Maastricht z 1992 r.). W porozumieniu tym Wspólnota zobowiązała się do wspierania i uzupełniania działań państw członkowskich m.in. we wdrażaniu równości kobiet i mężczyzn w odniesieniu do ich szans na rynku pracy i traktowania w pracy.

W wersji skonsolidowanej Traktatu o Funkcjonowaniu Wspólnoty Europejskiej do art. 3 został dodany ust. 2, w którym wyrażono wolę polityczną Wspólnoty do popierania równości między mężczyznami a kobietami w działaniach określonych w ust. 1 tegoż artykułu. Są to działania o charakterze gospodarczym, których celem jest stworzenie wspólnego rynku w zakresie

⁹ Zob. Z.M. Doliwa-Klepacki, *Integracja Europejska. Łączenie z uczestnictwem Polski w UE i Konstytucją dla Europy*, Białystok 2005, s. 570 n. Zob. również [online] <http://www.federa.org.pl/publikacje/biuletyn/ue/ue1/ue1_2.htm>, dostęp: 22 grudnia 2008.

rolnictwa, rybołówstwa, transportu, badań naukowych, ochrony konsumenta, ochrony środowiska itd. Takie sformułowanie woli politycznej decydentów ówczesnej Wspólnoty ukazuje ograniczenie tej równości przede wszystkim do prawa pracy i działań o charakterze ekonomicznym.

Kolejne zmiany w TWE zostały wprowadzone Traktatem Amsterdamskim. W wersji ujednocionej art. 121 TWE został rozbudowany i wcielony do art. 119 jako 4 akapit, a mianowicie zasada równości płci nie jest absolutna, bowiem państwa członkowskie mogą wprowadzić korzystniejsze regulacje dla grup zawodowych, w których występuje nadreprezentacja jednej z płci. Wprowadzenie takich regulacji może być uzasadnione koniecznością zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej i ich kompensovania¹⁰.

4. Równa pozycja mężczyzny i kobiet w społeczeństwie – zakaz handlu kobietami

Drugim obszarem problemowym dotyczącym zwalczania dyskryminacji kobiet jest określenie równej pozycji kobiety i mężczyzny w społeczeństwie. W starożytnej Grecji zadaniem kobiety było troszczenie się o dom, zaś wyjście z niego mogło być usprawiedliwione jedynie koniecznością zrobienia zakupów czy dokonania czynności religijnych. Kobiety nie miały też dostępu do ówczesnego systemu oświaty i były zasadniczo poddane mężczyznom¹¹. W antycznym Rzymie sytuacja była lepsza – wprawdzie nie miały one prawa do udziału w życiu politycznym, jednak kobiety wolne cieszyły się większą swobodą. Nie były ograniczane w wyjściach z domu, a w prawie rzymskim wypracowano instrumenty wyzwalające żonę spod władzy męża, np. *ius trium liberorum*¹². Z czasem społeczna pozycja kobiet uległa wzmocnieniu. Na uwagę zasługuje fakt, że to właśnie chrześcijaństwo objęło kobiety procesem edukacyjnym. W konsekwencji zaczęły one pełnić ważne funkcje w pierwotnych gminach chrześcijańskich (nawet diakonisy) oraz w strukturze administracyjnej. Znaczący wzrost pozycji kobiety w społeczeństwie nastąpił dopiero w XIX i XX w. Regulacje wspólnotowe opierają się właśnie na tym wcześniejszym dorobku w procesie zrównywania pozycji kobiety i mężczyzny.

W świetle prawa unijnego kobiety mają prawo do takiej samej jak mężczyźni edukacji, uprawniania sportu, kształcenia zawodowego. Na podstawie

¹⁰ Zob. F.J. Mazurek, *Godność osoby ludzkiej podstawą praw człowieka*, Lublin 2001, s. 15 n.; J. Rosenau, E.O. Czempiel, *Governance without Government*, Cambridge 1992.

¹¹ Herodot, *Dzieje*, 3,79–82; Zob. E. Mireaux, *Życie codzienne w Grecji w epoce homeryckiej*, Warszawa 1962.

¹² Kobieta, która urodziła troje dzieci, wychodziła spod władzy męża i stawała się samodzielną.

art. 2e Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej Unia może podejmować działania wpierające i koordynujące działania państw członkowskich w zakresie edukacji i kształcenia zawodowego bez względu na płeć. W art. 63a Traktatu Lizbońskiego jest mowa o zakazie handlu kobietami, zaś w art. 69b – o zakazie seksualnego wykorzystywania kobiet.

5. Reprezentacja kobiet w polityce i na stanowiskach decyzyjnych Unii Europejskiej

Równości mężczyzn i kobiet we współczesnej demokracji europejskiej nie można ograniczać wyłącznie do sfery zagadnień związanych z prawem pracy i zabezpieczeniami społecznymi czy z prawem czynnego uczestniczenia w życiu społecznym. Nie mniej ważną sferą jest struktura decyzyjna administracji publicznej, czyli chodzi tu o równy z mężczyznami udział kobiet w życiu politycznym. Nadal daje się zauważyć nadreprezentatywność mężczyzn w organach przedstawicielskich. W składzie Parlamentu Europejskiego znajduje się nie więcej niż 30% kobiet, tymczasem populacja Unii składa się aż z 51% kobiet. Podobnie jest w innych instytucjach, np. z 27 komisarzy tylko 10 to kobiety (37%)¹³.

Postulaty ruchów feministycznych i niektórych partii politycznych zmierzają w kierunku wprowadzenia parytetu kobiet i mężczyzn w organach Unii. Wydaje się jednak, że takie postulaty naruszają podstawową zasadę racjonalnego ustawodawcy. Nie można bowiem ograniczyć wolności dokonywania wyborów, co więcej – jeżeli wyborcy wybiorą do Parlamentu Europejskiego w większości kobiety, czy wówczas nie należałoby mówić o konieczności wprowadzenia parytetu płci ze względu na nadreprezentatywność kobiet w tym organie Unii? Należy raczej promować ideę równych dla mężczyzn i kobiet szans udziału w społeczeństwie demokratycznym, co w konsekwencji może doprowadzić do zwiększenia reprezentacji kobiet w polityce i na stanowiskach decyzyjnych. Polityka Unii Europejskiej idzie właśnie w tym kierunku¹⁴.

Analiza przepisów traktatowych Unii pokazuje, że nie ma w nich żadnych bezpośrednich uregulowań dotyczących zwiększenia udziału kobiet w polityce i na stanowiskach decyzyjnych. Przepisem ogólnym, będącym podstawą prawną do wprowadzenia parytetu płci w polityce, jest art. 6 pkt 1 Traktatu o Unii Europejskiej, w którym zadeklarowano się, że „Unia jest

¹³ O. Barbuska, *Udział kobiet w polityce w rozszerzonej Unii Europejskiej*, „Problemy Zarządzania” 2005, nr 3(9), s. 114–125.

¹⁴ Należy zaznaczyć, że w parlamentach państw członkowskich daje się zauważyć dość znaczny wzrost liczby kobiet będących parlamentarzystkami. Zob. J.M. Mushhaben, *The Politics of Critical Acts: Women, Leadership and Democratic Deficits In the European Union*, „The European Studies Journal” 1998, nr 2, s. 15.

ustanowiona na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności”¹⁵. Przepis ten w wersji skonsolidowanej Traktatu został zastąpiony treścią: „Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7 grudnia 2000 r., w brzmieniu dostosowanym 12 grudnia 2007 r. w Strasburgu, który to dokument ma taką samą moc prawną jak Traktaty”¹⁶.

W art. 23 Karty Praw Podstawowych Unia Europejska zobowiązała się do zapewnienia równości kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym w zakresie zatrudniania, pracy i wynagrodzenia. Takie stwierdzenie po raz pierwszy w prawie traktatowym rozszerza działania Unii o prowadzenie polityki w zakresie równouprawnienia kobiet i mężczyzn w polityce i organach decyzyjnych.

Konsekwencją dyspozycji Traktatu o Unii Europejskiej była rezolucja Parlamentu Europejskiego z 11 lutego 1994 r.¹⁷, w której stwierdzono fakt zbyt małego udziału kobiet w strukturach władzy, co jest sprzeczne z wartościami demokracji. Zwiększenie udziału kobiet w tych strukturach lepiej by te struktury legitymizowało. Wyrażono w tym dokumencie konieczność podjęcia stosownych działań, w tym legislacyjnych.

Kolejnym dokumentem Unii dotyczącym równości mężczyzn i kobiet w polityce i organach decyzyjnych jest rezolucja Rady UE z 27 marca 1995 r. w sprawie zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych¹⁸. W dokumencie tym państwa członkowskie zostały wezwane do rozwijania badań, promowania kampanii informacyjnych, wspierania organizacji pozarządowych działających na rzecz parytetu płci. Również instytucje europejskie powinny stosować procedury rekrutacyjne promujące większą reprezentację kobiet¹⁹.

Nowa polityka Unii znalazła swoje odzwierciedlenie w realizowanym w latach 1991–1995 Trzecim Wspólnotowym Programie Działania na rzecz Równych Szans dla Kobiet i Mężczyzn²⁰. W dokumencie tym została potwierdzona dotychczasowa polityka zrównywania szans mężczyzn i kobiet nie tylko w zakresie warunków pracy oraz spraw socjalnych, ale również udziału kobiet w polityce i organach decyzyjnych. *Novum* tego programu było wyty-

¹⁵ Tłumaczenie podają za A. Przyborowska-Klimaczak, E. Skrzydło-Tefelska, *Dokumenty europejskie*, t. III, Lublin 1999, s. 53.

¹⁶ Tłumaczenie podają za: [online] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>>, dostęp: 24 grudnia 2008.

¹⁷ Dz. U. WE C 61 z dnia 28 lutego 1994.

¹⁸ Dz.U WE C 168 z dnia 4 lipca 1995.

¹⁹ Zob. O. Barburska, *Polityka Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego udziału kobiet w politycznych strukturach decyzyjnych (część I)*, „Studia Europejskie” 2007, nr 2, s. 65 oraz na stronie internetowej <[www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/art-barburska\(mp\)IO.pdf](http://www.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/art-barburska(mp)IO.pdf)>, dostęp: 24 grudnia 2008.

²⁰ Dz.U. WE C 142 z dnia 31 maja 1991.

czenie nowego celu działań, czyli faktycznego zwiększenia liczby kobiet biorących udział w procesach decyzyjnych organów publicznych Unii i państw członkowskich. Nie chodziło zatem tylko o zwiększenie reprezentacji kobiet w organach władzy, ale również o uwzględnianie opinii w procesach decyzyjnych wyrażanych przez pozarządowe organizacje kobiece. Twórcy tego programu podkreślili, że działania Unii w tym zakresie muszą mieć charakter subsydiarny. Stąd działania te finansowo wspierało Europejskie Lobby Kobiet. W ten sposób powstała Europejska Sieć Ekspertów „Kobiety w procesach decyzyjnych”²¹. Unia finansowała różne programy promujące i wspierające udział kobiet w procesach decyzyjnych, m.in. program pt. „Panorama. Dane statystyczne dotyczące uczestnictwa kobiet w politycznym i publicznym procesie decyzyjnym”²². W 1992 r. w Atenach zorganizowano Europejski Szczyt Kobiet u Władzy pod hasłem „Kobiety w procesach decyzyjnych”. Przyjęto wówczas tzw. Kartę Ateńską, w której zaakcentowano potrzebę wprowadzania zmian w mentalności społeczeństwa, dzięki którym łatwiej będzie o zachowanie parytetu płci w procesach decyzyjnych. W okresie późniejszym odbyły się kolejne konferencje na temat zachowania owego parytetu²³.

Zakończenie

Problem równości płci został dostrzeżony dość dawno – w filozofii greckiej czy w prawie rzymskim. Teologia chrześcijańska wniosła znaczny wkład w proces wyrównywania pozycji prawnej mężczyzn i kobiet w społeczeństwie. Był to dość istotny krok w ontologicznym uznaniu równości płci. Jednak ta teoretyczna świadomość czekała całe wieki na wdrożenie w praktykę.

W dwóch poprzednich stuleciach dokonały się istotne zmiany w zakresie zrównania mężczyzn i kobiet w prawie pracy i zabezpieczeniach socjalnych. Na przełomie XX i XXI w. uświadomiono sobie, że kobiety w równym stopniu co mężczyźni winny brać udział w życiu społecznym i politycznym, a zwłaszcza w procesach decyzyjnych.

Unia Europejska od lat prowadzi politykę zrównywania szans. W przepisach traktatowych znajdują się jedynie przepisy dotyczące równości mężczyzn i kobiet w zakresie prawa pracy i uprawnień socjalnych. Jednak Karta Prawa Podstawowych gwarantuje kobietom również udział w procesach decyzyjnych Unii i państw członkowskich. Działania Unii w tym zakresie mają charakter subsydiarny, stąd zasadniczo ograniczają się do wspierania, w tym

²¹ Zob. O. Barburska, op. cit., s. 69.

²² Zob. S. de Bethune (red.), *Panorama. Statistical data concerning the participation of women in political and public decision-making, European Network "Women in decision-making"*, Brussels 1992.

²³ Zob. O. Barburska, op. cit., s. 72.

i finansowego, ruchów i organizacji pozarządowych kładących nacisk na zaangażowanie kobiet w procesy decyzyjne. Unia poza rezolucjami czy innymi aktami *soft law* nie wydaje w tym zakresie żadnych rozwiązań prawnych.

Wprowadzenie równości płci, zgodnie z art. 23 Karty Praw Podstawowych i art. 6 wersji ujednoliconej Traktatu o Unii Europejskiej, stanowi jedną z podstawowych wartości demokracji i dobrych rządów (*good governance*). Analiza powyższych przepisów prawa traktowego ukazuje, że nie jest możliwe wprowadzenie ustawowego obowiązku zachowania parytetu płci w polityce i organach decyzyjnych, konieczna jest do tego przemiana mentalności wyborców i samych kobiet.

Summary

The problem of sex equality was noticed long time ago and was touched and solved in the Greek philosophy or the Roman law. The Christian theology provided considerable contribution to the process of equaling legal position of men and women in a society. It gave quite significant contribution to ontological acceptance of sex equality. However, it was theoretical awareness of the equality that waited for centuries for its practical implementation. The 19th and 20th centuries brought crucial changes, especially within men and women equality in labor law and support packages. The end of the 20th and the beginning of the 21st century brought significant changes, since it was realized that women should also have equal opportunities to men within participation in social and political life, and especially in decisive processes.

The European Union has been running the policy of sex equal opportunities since 1980s. Treaty regulations concern only men and women equality within labor law and support packages. However, the Fundamental Rights Charter guarantees also women's participation in decisive processes of the EU and Member States. The EU's activities in this matter have a subsidiary character, therefore they principally are limited to support, including the financial one, non-governmental movements and organizations that deal with supporting female movements highlighting women's engagement in decisive processes. The EU, therefore, besides resolutions or other acts (*soft law*), does not provide any legal solutions in this matter.

Sex equality implementation, according to the art. 23 of the Fundamental Rights Charter and the art. 6 of the unified version of the Treaty on the European Union, remains one of the basic values of democracy and good governance. The analysis of the above treaty law regulations proves that it is impossible to implement statutory obligation of preserving sex equality parity in politics and decisive bodies and mental change of voters and women themselves is necessary.